

Orłowski, Bolesław

VIII Sympozjum ICOHTEC w Sofii

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 25/1, 228-230

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SESJA NAUKOWA DZIEJE NAUK FARMACEUTYCZNYCH

Staraniem Oddziałów Katowickich Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego i Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny w dniu 11 czerwca 1979 r. zorganizowana została w Katowicach Sesja Naukowa *Dzieje nauk farmaceutycznych. Postępowe tradycje farmacji na Śląsku i w Zagłębiu*. Sesja zorganizowana została w dwudziestą rocznicę powstania Sekcji Historycznej Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego w Katowicach i dla uczczenia XXX-lecia powstania Śląskiej Akademii Medycznej. Protektorat nad imprezą objął Rektor Śląskiej Akademii Medycznej — prof. Jan J. Jonek.

W sali WK SD w Katowicach zgromadziło się ponad 80 historyków farmacji i sympatyków tej dyscypliny. Obecni byli przedstawiciele władz wojewódzkich, senatu Śląskiej Akademii Medycznej i Wydziału Farmaceutycznego tej uczelni. Obrady otworzył przewodniczący komitetu organizacyjnego dr Eugeniusz Kucharz. Nawiązując do przygotowywanej reformy studiów farmaceutycznych i kształtowaniu się nowej funkcji społecznej farmaceuty wskazał on na zadania, stojące przed historią nauki i znaczeniem tego przedmiotu w wychowywaniu i kształceniu kadr przyszłych farmaceutów.

W pierwszej części Sesji przedstawiono następujące referaty: Krzysztof Brożek *Farmaceutuci w powstaniach śląskich i plebiscycie (1919—1921)*; Dionizy Moska *Farmaceutuci i lekarze w ruchu oporu na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim (1939—1945)*; Lidia Czajka *Osiągnięcia służby farmaceutycznej województwa katowickiego w XXXV-leciu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*; Małgorzata Bielecka *Trzydzieści lat działalności farmaceutów śląskich w ramach Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego*.

Do dawniejszych czasów nawiązywały referaty zaprezentowane w drugiej części Sesji: Wacława Jaroniewskiego *Miniona świetność świętego drzewa gwajaku*; Zofii Jurgutis-Borodzicz *Przyczynki do historii aptek i opieki zdrowotnej Białegostoku i okolic w drugiej połowie XVIII wieku*; Bazylego Leszczyłowskiego *Oddział Farmaceutyczny Stefana Batorego w Wilnie w latach 1921—1939 i jego dziedzictwo w PRL*; Franciszka Nowaka *Wincenty Pol potomkiem rodu aptekarskiego*; Henryka Romanowskiego *Charakterystyka działalności farmaceutów lubelszczyzny w organizacjach oraz towarzystwach naukowych w okresie 1874—1919*.

Ostatnia część spotkania poświęcona była zagadnieniom mniej odległym w czasie. Wygłoszono następujące referaty: Eugeniusz Kucharz *Międzynarodowa Federacja Studentów Farmacji*; Dionizy Moska *Kulturotwórcza działalność farmaceutów w XXXV-leciu Polski Ludowej*; Teodor Kikta i Władysław Markowski *XV lat działalności Sekcji Historii Farmacji Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego (1963—1978)*; Bazylego Leszczyłowski *Tradycje idei uspołecznienia aptek w Polsce*.

Wygłoszonym referatom towarzyszyła długotrwała dyskusja. Sesja Naukowa wskazała na dużą aktywność niezawodowych historyków farmacji oraz podkreśliła, że wiele zagadnień z przeszłości nauk farmaceutycznych i zawodu wymaga jeszcze pełnego opracowania historycznego. Podczas spotkania wysunięto również projekt opracowania zbiorowego słownika biograficznego farmaceutów polskich (analogicznego do istniejących lub przygotowywanych wydawnictw lekarskich) i podkreślono dużą społeczną potrzebę takiego wydawnictwa.

Eugeniusz Kucharz
(Katowice)

Z ZAGRANICY

VIII SYMPOZJUM ICOHTEC W SOFII

W dniach 3—6 września 1979 r. odbyło się w Sofii VIII Sympozjum Komitetu Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki (ICOHTEC), w którym uczestniczyło ok. 30 historyków techniki z 11 krajów, w tym dwóch pozaeuropejskich (Japonii i Ka-

nady). Po raz pierwszy uczestniczyli historycy techniki z Hiszpani. Delegacja polska wystąpiła w składzie: prof. E. Olszewski, dr B. Orłowski, doc. R. Sroczynski, prof. A. Wiślicki. Bezpośrednim organizatorem Sympozjum, odbywającego się pod patronatem Bułgarskiej Akademii Nauk, było Państwowe Muzeum Techniki w Sofii. Wywiązało się ono bardzo dobrze z tego zadania. Niewątpliwą zasługą gospodarzy był sprawny przebieg obrad i imprez towarzyszących oraz maksymalne ułatwienie uczestnikom załatwiania spraw i formalności.

Oficjalny temat sofijskiego Sympozjum brzmiał *Systemy techniczne: rozwój, wykorzystanie i kontrola*. Tak ogólne sformułowanie było rozmaicie interpretowane przez uczestników, co jeszcze bardziej pogłębiło charakterystyczny dla niektórych sympozjów ICOHTEC (np. VII Sympozjum we Freibergu) rozrzut tematyczny referatów. Część wystąpień nie mieściła się zresztą w tematyce Sympozjum, nawet najszerzej rozumianej.

Referenci respektujący właściwy temat sympozjum reprezentowali na ogół dwa zasadnicze nurty. Pierwszy z nich można by zgrubsza scharakteryzować jako próby ogólnego zastosowania metod systemowych do problematyki technicznej. Jako najbardziej znaczące wystąpienia utrzymywane w tym duchu wypada wymienić referaty L. Bulferettiego z Włoch (*Optymalizacja systemów technicznych*), B. Walentynowicza z Polski — wygłoszony, pod nieobecność autora przez prof. E. Olszewskiego (*Systemy człowiek-maszyna z punktu widzenia techniki i nauk społecznych*), A. Wiślickiego (*Fazy rozwoju mechanizacji a wydajność pracy*) oraz — w pewnym stopniu — E. Dudy z Czechosłowacji (*Niektóre zagadnienia systemu człowiek-maszyna*).

Drugi nurt, reprezentowany przez niemal równie liczną grupę referentów, koncentrował się na zagadnieniach związanych z metodami sterowania systemami technicznymi. Spośród wystąpień tego rodzaju na wymienienie zasługują przede wszystkim referaty S. W. Szuchardina (nieobecnego na sympozjum) i I. Apokina ze Związku Radzieckiego (*Zasadnicze okresy w rozwoju środków sterowania systemami technicznymi*) oraz R. Sroczynskiego (*Pionierskie prace w zakresie wyboru systemów technicznych na przykładzie elektroenergetyki XIX wieku*). Analogiczne do wymienionych postaw badawczych podejścia widoczne były również w dyskusji, która na niektórych posiedzeniach była bardzo ożywiona.

W ostatnim dniu obrad odbyła się sesja poświęcona Leonardowi da Vinci i jego miejscu w historii techniki. Inicjatorami jej byli gospodarze, a dla wielu uczestników swego rodzaju zaskoczeniem była informacja, że właśnie Leonardo jest patronem bułgarskiego programu harmonijnego kształtowania osobowości.

Dość istotne decyzje zapadły na posiedzeniu Komitetu Wykonawczego ICOHTEC, któremu przewodniczył jego prezes prof. Carlo Maccagni z Włoch. Na uwagę zasługuje zwłaszcza przyjęcie zasady poważnego ograniczenia liczby referatów na następnych sympozjach, co niewątpliwie przyczyni się do usprawnienia obrad. Krok ten, mający licznych zwolenników już na poprzednim sympozjum we Freibergu, wydaje się niezbędnym samoograniczeniem. Można się spodziewać, że jego efektem powinna być bardziej jednolita tematycznie, a więc konkretniejsza i pożyteczniejsza dyskusja. Rozważano poza tym możliwość zorganizowania w 1980 r. w Czechosłowacji sympozjum na temat metodologicznych i teoretycznych zagadnień historiografii techniki oraz pisemnych i rzeczowych źródeł do jej dziejów.

Potwierdzono prócz tego temat sympozjum, które ma się odbyć w czasie XVI Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Bukareszcie; tematem tym ma być *Technika a humanizm: aspekty historyczne*. Ustalono, że narodowe grupy ICOHTEC i członkowie indywidualni prześlą do przewodniczącego i sekretarza generalnego ICOHTEC propozycję dotyczącą referentów i tytułów referatów.

Przyjęto też propozycję prof. Mackensena z Kassel zorganizowania w 1981 r. w RFN sympozjum na temat zabytkowej aparatury badawczej.

Dzięki uprzejmości gospodarzy uczestnicy Sympozjum sofijskiego mieli możliwość zapoznać się z pięknym starym Wielkim Tyrnowem oraz interesującym skansenem dawnej techniki ludowej Etur w pobliżu Gabrowa. Jest to żywe muzeum, gdzie przy użyciu oryginalnych

maszyn o napędzie wodnym wytwarza się na oczach zwiedzających rozmaite przedmioty, sprzedawane następnie jako atrakcyjne pamiątki. Trasa tej ciekawej całodzienniej wycieczki biegła przez historyczną przełęcz Szipka.

Bułgarska gościnność długo pozostanie w pamięci uczestników Sympozjum.

Bolesław Orłowski
(Warszawa)

OBCHODY DWUSETNEJ ROCZNICY ŚMIERCI ALBRECHTA VON HALLERA

W grudniu 1977 roku minęło dwieście lat od śmierci ostatniego wielkiego polihistora Europy, poety, jednego z reformatorów poezji niemieckiej, lekarza, twórcy współczesnej fizjologii, anatoma, botanika, bibliografa, edytora, pisarza politycznego i teologa — Albrechta von Hallera (16 X 1708—12 XII 1777)¹. W okresie dzielącym nas od jego śmierci wypadło kilka pełnych rocznic, które — jak zazwyczaj bywa w takich przypadkach — dostarczyły sposobności do pełniejszego, syntetycznego przedstawienia twórczości tego wszechstronnego uczonego szwajcarskiego. Setna rocznica śmierci, która przypadała w 1877 r. miała przełomowe znaczenie. Być może dlatego, że wpływ Hallera-fizjologa rozciągnął się na niemal cały wiek dziewiętnasty i w fizjologii wciąż był jak gdyby postacią współczesną, nie zwrócił on na siebie uwagi dziewiętnastowiecznych historyków medycyny i biologii, jeśli za wyjątek uznamy krótki fragment dotyczący Hallerowskiej teorii pobudliwości w historii medycyny K. Sprengla² czy wzmianki o Hallerze w historii medycyny Isensego³. Postacią historyczną stał się — choć może się to wydawać paradoksem — Haller-poeta, jego zaś twórczość poetycka — przedmiotem opracowań historyków literatury. Publikacje przygotowane dla uczczenia setnej rocznicy śmierci zapoczątkowały nowy okres w badaniach nad przyrodniczą twórczością Hallera i w całościowych badaniach nad Hallerem-myślicielem. Wśród nich na wyróżnienie zasługuje księga pamiątkowa, która zawiera artykuły napisane przez przedstawicieli różnych dyscyplin. Tak tedy obok rysu biograficznego i szkicu o Hallerze-poecie umieszczono tam artykuł o jego działalności w dziedzinie szeroko pojmowanej medycyny; o Hallerze-botaniku i jego zainteresowaniach geologiczno-mineralogicznych; jest tam także zestawienie drukowanych dzieł Hallera⁴. W 1877 r. odbyła się też po raz pierwszy wystawa Hallerowska w Bernie i wydano jej katalog⁵, a także wybito srebrny medal pamiątkowy.

Dwusetną rocznicę urodzin szwajcarskiego poety i przyrodnika uczczono w Bernie uroczystością, podczas której odsłonięto pomnik Hallera przed tamtejszym uniwersytetem, i sesją naukową. Sprawozdanie z uroczystości i teksty wygłoszonych referatów opublikowało w swych materiałach Towarzystwo Przyrodników w Bernie⁶.

Przypadającej w 1958 r. dwieściepięćdziesiątej rocznicy urodzin Hallera nie obchodzono, jak się wydaje, w szczególnie uroczysty sposób. Pamięć o tym jubileuszowym roku uczczono

¹ Postać tego uczonego i jego poglądy teoretyczno-filozoficzne w dziedzinie biologii przypomniano w niedawno publikowanym na tych łamach artykule, który stał się udziałem „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” w obchodach rocznicy Hallerowskiej w Europie. Zob. A. Bednarczyk: *Spory wokół ogólnych poglądów teoretycznych Albrechta von Hallera. W dwusetną rocznicę śmierci* R. 23:1978 (z. 3—4 s. 603—635).

² K. Sprengel: *Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneikunde*. Teil 5. Halle 1828 s. 385—394.

³ E. Isensee: *Geschichte der Medizin und ihrer Hilfswissenschaften*. Teil 1—2. Berlin 1840—1842.

⁴ *Albrecht von Haller. Denkschrift*. Bern 1877.

⁵ *Katalog der Haller-Ausstellung*. Bern 1877.

⁶ *Mitteilungen der Naturforschenden Gesellschaft in Bern*. 1908 s. 127—247.